

A városok madárvilága, inváziós és konfliktusos madárfajok hazánkban

Dr. Fuisz Tibor István

főmuzeológus

Magyar Természettudományi Múzeum
Madárgyűjtemény, Állattár

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24.

Csuszka

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24...

Házi rozsdafarkú

Dolmányos varjú

- Bevezető:
- -- A madarak káros – hasznos besorolása
 - a gerincesekkel madarakkal kapcsolatos természetvédelmi (és egyéb) szabályozás
 - Természetvédelmi érték / Törvényi elmarasztalás
- Városi madárvilág
 - Fajgazdagsága: miért jönnek létre városi populációk, miért jelennek meg tömegesen fajok városokban,
 - mik az inváziós fajok
 - Konfliktusok kialakulásának típusai
 - betegségterjesztés (galambok)
 - Károkozás (ingatlanokban harkályok, méhészetekben gyurgyalagok – részletes bemutatás)
 - Piszkítás (galambok, fecskék, telepesen fészkelő vetési varjak)
 - Hanghatás / Sérülések okozása (dolmányos és vetési varjak)

„Nem a vad megy át az úton, az út vezet az erdőn keresztül”

- A madarak káros – hasznos besorolása a XIX. században volt kutatási téma (pld. Varjúfélék, gyomortartalom vizsgálatokat végeztek)
- Táplálkozásuk emberi szemszögből:
- Az általunk termesztett növényeket, tenyésztett állatokat fogyasztják, vagy azok kártevőit? (káros: örvös galamb, nagy kárókatona, szürke gém, héja, nagy sólymok)
- Szélsőséges példák:
 - Mao Ce-Tung verébirtási kísérlete az 1950-es években: 2 milliárd veréb
Egy év múlva nem volt termés a rovarkártevők elszaporodása miatt 45 millió halott
 - Romániai halgazdaságok védelme a Duna-deltában. Óvatos becslések szerint az 1945-1989 időszakban puskával, a fészektelepek elpusztításával, fölgyújtásával stb. mintegy 6 millió madarat irtottak ki a Duna-deltában (Dragomir et Staraş, 1992).
 - Vetési varjú irtása hazánkban mérgezett tojásokkal: az állomány egy ötödére, harmadára csökkent 1960-as évekhez képest... De 2021-ben Miskolcon ismét

Örvös galamb

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24..

Nagy kárókatona a halgazdaságok „halfarkasa”

Mezei veréb – Mao Ce-tung és a NAGY UGRAS áldozata:
 1 veréb évi 4 kg gabonát fogyaszt
 1.000.000 veréb 60.000 ember ételmét fogyasztja el
 1958 novemberéig – 2 milliárd verebet irtottak ki
 1959 nagy éhínség 45 millió ember halt éhen: szárazság,
 sáskajárás – verébimport a Szovjetunióból

Románia

1945-1989 időszakban
puskával, a fészektelepek
elpusztításával,
fölggyújtásával stb. mintegy
6 millió madarat irtottak ki a
Duna-deltában

A levadászott madarak egy
része csak alkalmilag
fogyasztott halat...

És még kevesebb
zsákmányolt pontyot

© Orbán Zoltán - www.mme.hu

Vetési varjú: Állománya 1940. 180.000 pár

Vertse Albert tanulmány: HASZNOS, rovar gradációk meggátolása

1971. 240.000 pár. Nagyüzemi mezőgazdaság hatása és

Vadgazdálkodási szerep: Káros! F1-es tojásokkal mérgezés.

Mára 32.000 pár

2021 mérgezés karbofuránnal Miskolcon: 8 egyed pusztult el

„Nem a vad megy át az úton, az út vezet az erdőn keresztül”

- Velünk versengő fajok, „dúvadak” amelyek az általunk is kedvelt élőlényeket zsákmányolják, pld a ragadozó madarak, varjúfélék, kárókatona, gémek
- Az év faja 2024 a kerecsensólyom szinte kipusztult az 1960-as években
- Vándorsólyom kipusztult a hatvanas években
- Jelenleg a természetvédelmi törvények hatálya alá tartoznak a védett és fokozottan védett gerincesek, bármilyen őket érintő beavatkozás a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött
- A madarak kevés kivétellel védettek, hazánkban 400 fajból 380 feletti, a többiek vadászhatók összesen mintegy 20 faj: tyúkalakúak, lúdalakúak, galambalakúak, énekesek, darualakúak
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 43. §-a:
- Tilos a védett és fokozottan védett fajok egyedeinek elpusztítása, befogása, betelepítése, fészkelésük, telelő- vonuló helyek zavarása. Fészkelési időszakban zavarásuk tilos, bármilyen állományukat érintő beavatkozáshoz (állományának szabályozásához, **riasztásához is**) a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.
- Orvvadászat: engedély nélkül, nem megengedett módszerrel, nem az engedélyezett időszakban, idegen területen.
- Állatkínzás.

„Védettek és fokozottan védettek”

- Jelenleg a természetvédelmi törvények hatálya alá tartoznak a védett és fokozottan védett gerincesek befogásuk természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött (a madarak kevés kivétellel védettek, a többiek vadászhatók, vagy gyéríthetők, invázió idegenhonos fajok esetében vadászatuk természetvédelmi feladat)
- Tilos az egyedek elpusztítása, befogása, fészkelésük zavarása.
- törvényi elmarasztalás: 3 vagy 5 év **letöltendő börtönbüntetés**
- **Természetvédelmi érték**
 - **Védettek 5.000 Ft – 50.000 Ft (széncinege 25.000, vetési varjú 50.000)**
 - **Fokozottan védettek 100.000 Ft – 1.000.000 Ft**
 - **Vadászható madárfajok esetén engedély nélküli elejtés, az orvvadászat szintén 3 évvel büntetendő + állatkínzás**

„Védettek és fokozottan védettek”

Btk. 281. § (1) Aki

- a) fokozottan védett élő szervezet egyedét,
- b) védett élő szervezet egyedeit, feltéve, hogy azok külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legalacsonyabb értéket,
- c) az Európai Közösségek Tanácsának a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló rendelete A és B melléklete hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét

jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az országba behozza, onnan kiviszi, az ország területén átviszi, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja, bűntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

100.000 Ft: Vetési varjúból 2 db

„Védettek és fokozottan védettek”

Btk. 281. § (1) Aki

3) A büntetés büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztés, ha

a az (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjában meghatározott természetkárosítás a fokozottan védett, illetve védett élő szervezet egyedeinek olyan mértékű pusztulását okozza, hogy az elpusztított fokozottan védett, illetve védett élő szervezet egyedeinek külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb érték kétszeresét, illetve ha a *c)* pontban meghatározott természetkárosítás a Magyarországon védetté, illetve fokozottan védetté nem nyilvánított élő szervezet adott állományának fennmaradását veszélyeztető pusztulását okozza

- 2.000.000 Ft / 2 tüzok,

Miért jönnek létre városi madárpopulációk?

- Természeteshez hasonló élőhelyek: parkok, kertek
- Parkok például az Orczy-kert, Margitsziget
- Autópályák bevezető szakaszai, vasutak melletti fasorok
- Folyókat kísérő árterek
- MIT KÍNÁLNAK EZEK A HELYEK
- Táplálék természetes és mesterséges: madáretetők, kukák, gyep
- Fészkelőhely, fák, bokrok, természetes és mesterséges odúk, épületek párkányai, szellőzőnyílásai, padlások
- **Kedvezőbb mikroklíma**
- **Jóval kevesebb ragadozó (nagyobb fajoknak a városi élőhelyek nem elégséges méretűek, jobban tartanak az embertől), városokban nem fordulnak elő nagy méretű ragadozók**

rencia, 2024.04.24..

Ökörszem

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24..

Pongyolapitypangot fogyasztó tőkésréce

Kukázó dolmányos varjú

Tőkésréce fészkelő helye

Rozsdafarkú eredetileg
odúköltő... de akár egy
virágcserepben is költ

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24..

Nagybukó gácsér a Dunán

Nagybukó tojó a Dunán

Nagybukó család Dunán

„Inváziós és idegenhonos invazív madárfajok”

- Inváziós madárfajok: időszakosan, nagy tömegben megjelenő madárfajok pl. fenyőrigó, pásztormadár.
- Idegenhonos invazív (madár)fajok: véletlenül behurcolt vagy akaratlagosan betelepített
- Seregély a világ nagy részén behurcolt
- kanadai és nílusi lúd (Mo.)
- Barátpapagáj (Boly község 1980-as évek)

Csonttollú, 2023-2024
Városliget

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24..

Fenyőrigó csapat

Fészekanyagot gyűjtő
fényőrigó

Fiókát etető seregély: kártevő vagy
sikeres hódító?

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24..

Felnőtt és kirepült seregélyek

Tömeges:

- 1890 betelepítés Central-park
- Mára Alaszkától Közép-Amerikáig
- Becsült száma 150 millió
- Nyitott csőrrel próbálgatás
- Mezőgazdasági kártevő
gyümölcsösök
takarmány szennyezése

Barátpapagáj Készítette: Kevin Jones

<https://commons.wikimedia.org>

Dél-Amerika mérsékelt területeiről, telepes, fészket épít

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24...

„Konfliktusos madárfajok”

- Ezek a fajok táplálkozásukkal, piszkításukkal, esetleges betegségterjesztéssel, hangjukkal zavarják a városok lakosságát, épületek károsítása
- Piszkítás, betegségterjesztés: parlagi galamb
- Piszkítás: füsti és molnár fecske
- Épületek: zöld küllő, nagy fakopáncs
- Hang, piszkítás: vetési varjú
- „Támadó” faj: dolmányos varjú

Fürdőző parlagi galambok

Fészkéhez sarat gyűjtő füsti fecske

A füsti fecskék naponta 800-1000 darab rovarat fogyasztanak el, egy fészekalj akár 5000 rovar, köztük az ember számára kellemetlen csípőszúnyogokat, nagyméretű legyeket.

Fiókát etető füsti fecskék

Számuk a felére csökkent a
2000-es években, gyakran
leverik a fészkeket az ürülék
miatt! Van megoldás:
fecskepelenka.

Fotó: MME

MAKOSZ konferencia, 2024.04.24..

Nagy fakopáncs

Nagy fakopáncs – épületek károsítása

Nagy fakopáncs – épületek
károsítása, dobolás,
fészeküreg mélyítése

Zöld küllő

Makkot rejtő szajkó

286342 [RM] © www.visualphotos.com

Vetési varjú telep, lakossági tiltakozás a zaj és piszkítás miatt
Mérgezés, fák csonkolása

„Kukázó” dolmányos varjú

Köszönöm szépen figyelmet!